

Het Ruiterstandbeeld van Leopold I in Oostende.

Een samenvattend overzicht van de tijdslijn, vanaf de idee van oprichting tot de inhuldiging van het monument.

Georges Ruys

1865 december 10: de dood van koning Leopold I op zondag 10 december 1865 wordt plaatselijk aangegrepen om al het goede dat de man voor Oostende heeft verricht uitvoerig te berichten in de lokale pers. (1) / (2)

1865 december 11: tijdens gemeenteraadszitting van Oostende op 11 december 1865, daags na het overlijden van de vorst, stelt het raadslid Armand Termote (lib.) voor om een bronzen standbeeld voor de overleden koning op te richten, op het Wapenplein.

(Brons is een legering van koper en 10 tot 30% tin)

Omdat deze tussenkomst niet vermeld was op de dagorde liet schepen Van Cuyl (lib.) opmerken dat het voorstel niet mocht besproken worden en naar de volgende zitting diende verschoven. *Van teamgeest gesproken.* (3)

1865 december 13: de eerste locaties van het beeld worden in de pers besproken: in het midden van de "Place d'Armes" of op de plaats van een der nog af te breken fortificaties. (4)

1865 dec. 14: op de volgende gemeenteraadszitting van 14 december 1865 wordt het punt nog even aangeraakt door burgemeester Jean-Ignace Van Iseghem (lib.) . Deze geeft verschillende redenen aan om nog te wachten met het project nl.: dat er al een schilderij hangt van de vorst tegen de schouw in de raadszaal en er zich een buste bevindt in enkele scholen, en dat de stad in volle expansie is, kortom dat er andere prioriteiten zijn. Hij belooft het voorstel te bespreken als het goede moment gekomen is. (5)

1865 dec. 16: "L'Echo D'Ostende" gaat graag mee met de oprichting van een standbeeld, en een lezersbrief stelt zelfs reeds de plaats en een inscriptie op de granieten sokkel van een bronzen standbeeld voor:

- A LÉOPOLD PREMIER, OSTENDE Reconnaissance 10 decembre 1865 -

"De plaatsing zou moet gebeuren op één der markten en even dominant zijn als bijvoorbeeld het standbeeld van Napoleon I te Cherbourg." (6)

Zoals te verwachten, na de bezwaren geopperd tijdens de gemeenteraadszitting van 14 december 1865, sterft het project een stille dood.

Jaren later wakkeren de vele bezoeken en voorliefde van Leopold II voor de stad Oostende, terug het vuurtje aan om iets te doen voor zijn vader.

1895 sep. 17: dat goede moment waarvan sprake in 1865 kwam 30 jaar later, burgemeester Van Iseghem (+1882) en raadslid Termote (+1888) waren toen al overleden.

Tijdens de gemeenteraadszitting van 17 september 1895 werd de vroegere intentie terug opgeroepen door het gemeenteraadslid Désiré Fermon. Als standplaats verkiest hij de Graaf de Smet de Naeyerlaan. (45)

Onder de toenmalige burgemeester Alphonse Pieters kwam er via de bevoegde commissies beweging in de zaak. De technische dienst van de stad kreeg de opdracht deze zaak te onderzoeken. (7)

De verschillende voorgestelde locaties voor de opstelling van het beeld bleven jarenlang voor polemieken zorgen:

- op een der twee markten, (dec. 1865)

- op de "Place 'd Armes", "Het Wapenplein" (dec. 1865)

- op een plaats der nog af te breken fortificaties, (dec. 1865)

- op de Graaf de Smet de Naeyerlaan (sept. 1895)

- omgeving maritieme sluis en nieuwe brug, Hazegras, (dec. 1898)

- op een heuveltje in het Leopoldpark, (dec. 1898)

- op de "Place de la Commune" (de Gemeenteplaats), (apr. 1899)

- op de "Place du Théâtre", "Schouwburgplein" of "Komedieplein", (dec. 1900)

huidige Marie-Joséplein

- op de Zeedijk in het verlengde van de Vlaanderenstraat, (mei 1901)

- op de Square (die het 2e bassin moest vervangen na demping) rechtover het treinstation, (mei 1901)

1898 dec. 20: die dag op de gemeenteraad komt enig schot in de zaak wanneer Fermon een verslag van de dienst Openbare Werken en Financiën dd. 15 december 1898 voorleest en uitpakt met het programma tot het uitschrijven van een openbare wedstrijd gericht aan de Belgische kunstenaars, tot het oprichten van een bronzen ruitersstandbeeld op sokkel van Leopold I.

Hoewel de intentie toen bestond een wedstrijd uit te schrijven is dit voorzeker nooit uit de embryonale fase geraakt.

1998 dec. 22: de kosten van het project worden in eerste instantie geraamd op 55.000 fr. en als standplaats verkiest men de omgeving van de maritieme sluis en de nieuwe brug over de Brugse vaart en het park (Hazegras). (8)

Raadslid Duchateau ziet liever een standplaats in de stad omdat het beeld van veraf moet zichtbaar zijn, zoals op een heuvel in het Leopoldpark. Men besluit te wachten om een standplaats te kiezen tot het zover is. Daarop volgt nog een dispuut in de raad of het al dan niet een ruitersstandbeeld hoeft te zijn. (9)

Het ruiterstandbeeld van Leopold I op het Leopold I-plein, richting Kimmelbergstraat.
1950-1960

K.O.H.G.K. De Plate — collectie foto Luc

1899 maart 28: een voorstel wordt overgemaakt aan koning Leopold II: de plaatsing van het beeld in de omgeving van de nieuwe brug aan het park en de bassins, ofwel op de "Place de la Commune" (10)

1899 maart 29: een verslag van de dienst Openbare Werken dd. 29 maart 1899 geeft als beste locatie de "Place de la Commune" aan.

1899 april 13: de koning geeft zijn advies en de "Place de la Commune" wordt nu als standplaats gekozen.

1899 april 13: een wedstrijdprogramma zal overgemaakt aan de Belgische beeldhouwers. De burgemeester stelt voor alles over te dragen aan de meer competente instanties, de Koninklijke Academie voor Schone kunsten en de Monumentencommissie, men gaat hiermee akkoord. (11) / (12)

1899 juni 06: het programma van de wedstrijd voor het standbeeld wordt gewijzigd op de gemeenteraad van 6 juni 1899 volgens de wensen van de Koninklijke Monumentencommissie. (13) / (14)

1899 juli 13: inmiddels heeft de provincieraad een gunstig advies gegeven om een subsidie toe te kennen aan Oostende voor de oprichting van het monument. (15)

1899 juli 16: de provincieraad keurt enkele dagen later de subsidie goed t.b.v. 10.000 fr.

1899 juli 17: de lokale kranten hopen dat de wedstrijd weldra geopend wordt voor de Belgische kunstenaars. (16)

1899 december 28: *coup de theatre*, de regering die tussenkomt voor het grootste deel van de kosten van het project, heeft beslist dat er geen wedstrijd komt maar dat het werk zal toevertrouwd worden aan beeldhouwer D... (bedoeld wordt hier graaf Jacques De Lalaing) (Londen^o 1858, + Brussel 1917)

Graaf Jacques De Lalaing was zowel schilder als beeldhouwer, hij studeerde eerder bij Jean Portaels en Thomas Vinçotte.

De stad Oostende kan niet anders dan beslissen dat de wedstrijd tot het oprichten van het standbeeld voor de Belgische beeldhouwers wordt stopgezet. (17)

De gemeenteraad liet moeiteloos het project over aan de regering en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Die besliste bijna direct te verzaken aan een wedstrijd en het werk toe te kennen aan een gerenommeerde kunstenaar graaf De Lalaing lid van de Afdeling Schone Kunsten der Koninklijke Academie van België (hij werd daar directeur van 1904 tot 1913).

Deze kunstenaar bezat toen al een ruime bekendheid en waardering met historische uitbeeldingen op schilderijen en met grootse beeldhouwwerken in marmer en brons, op openbare plaatsen zoals o.m.:

"Mast met tijgers" 1887 in de Voltairelaan te Schaarbeek,

"De Drie Leeftijden van de Mensheid" 1898 op de Square Ambiorix te Brussel,

"Monument gesneuvelden Slag van Waterloo" 1890 op het Kerkhof te Evere en vele andere. (46)

1900 januari 25: enkele weken later eind januari 1900 lezen we dat graaf De Lalaing op bezoek is in de stad. Hij werd op donderdag 25 januari opgewacht door verschillende schepenen en de stadsingenieur. Het gezelschap werd met koetsen naar al de mogelijke locaties gereden. De Lalaing is weinig opgezet met de keuze van de "Place de la Commune". De discussie over de juiste plaatsing neemt in hevigheid toe.

1900 september 01: ondertussen werd met De Lalaing de aankoopprijs voor het monument bedongen: 85.000 fr. De stad zou daarvan 53.750 fr bijdragen, de staat 21.250 fr en de provincie 10.000 fr. (47)

1900 januari 27: er wordt geopteerd om niet de "Place de la Commune" maar een heuvel in het Leopoldpark als standplaats te verkiezen. (18)

1900 april 16: schepen van Schone Kunsten August Liebaert gaat enkele maanden later, op maandag 16^e april, op bezoek bij graaf De Lalaing om de vorderingen aan de maquette van het standbeeld te zien. (19)

1900 juni 03: de maquette is afgewerkt en goedgekeurd door de regering. Het eigenlijke gieten kan beginnen. (20)

Denk nu niet dat graaf De Lalaing in een boezeroen, in zijn achtertuin en in zijn eentje onder een afdak beschut tegen de regen aan de slag ging met het gieten van een beeld van bijna 3 ton.

De bekende bronsgieterij J. Petermann te Sint Gillis- Brussel voerde de meeste opdrachten van De Lalaing uit.

1900 september 03: de krant bericht dat in één der gebouwen van het Parc du Cinquante-naire te Brussel graaf De Lalaing aan het werk is aan het ruitersstandbeeld. (21)

Het betreft hier wel de samenstelling der onderdelen van de gietvormen en de laatste afwerking van het bronzen beeld.

1900 november 20: de inhuldiging wordt voorzien begin van het seizoen volgend jaar, grote feestelijkheden zullen worden ingericht en men verwacht de Koninklijke familie. (22)

1900 december 01: de krant kan enkele foto's inzien van het plaasteren beeld waaraan nog enkele attributen ontbreken: het zadel, het hoofdstel en het zwaard. (23)

1900 december 04: men denkt dat het vallen van de bladeren achter de heuvelrug op het Leopoldpark een te somber beeld zou scheppen bij het standbeeld. Om die reden wordt "la Place du Théâtre" als mogelijke nieuwe locatie naar voor geschoven. (24)

1900 december 30: de bekomen subsidies worden ingeschreven: van de Staat 25.000 fr. en van de provincie 2.000 fr. ? (25)

1901 maart 07: het standbeeld zal ingehuldigd worden begin juli, waar eerder nog het Leopoldpark als locatie werd vooropgesteld wordt nu het einde van de Leopoldlaan in overweging genomen. (26)

1901 april 25: het beeld blijkt voltooid. (27)

1901 mei 11: men begint met het uitwerken der feestelijke gebeurtenissen bij de inhuldiging o.a. een uitvoering door 600 kinderen van de Academie, een optreden van bariton Jean Note van de Parijse opera, en de uitvoering van een Cantate "Een Koningslied", met Vlaamse tekst geschreven door Eugène Van Oye (Torhout °1840, Gistel +1926) dichter en toneelschrijver en gedi- rigeerd door Mr Leon Rinskopf (Gent °1862, Deauville (Fr.) + 1915) (directeur van het Conser- vatorium te Oostende en dirigent van het Kursaalorkest). (28) / (48)

1901 mei 10: die dag rond 11 uur heeft men een proefopstelling van de maquette op ware grootte geplaatst op de rand van het Leopoldpark en daarna op de "Place de la Commune". De meningen der experts over de plaats waren nog steeds verdeeld. Men denkt zelfs aan de "Place 'd Armes". Maar wat dan met de kiosk? De sokkel van het beeld blijkt te massief en te zwaar. (29) Het bronzen paard en ruiters alleen wegen 2,7 ton. (49)

1901 mei 11: volgens de kranten is de locatie nog altijd niet ideaal. (30) / (31)

1901 mei 14: nog altijd duurt de discussie voort over de plaats van het kunstwerk; men meent dat het monument voluit tot zijn recht zou komen op de Zeedijk recht tegenover de Vlaanderenstraat, met zijn 8 meter hoogte, (arduinen voet en marmeren sokkel gestut door 4 ionische zuiltjes met bezijden twee bronzen bas-reliëfs die nog niet afgewerkt zijn, en daarop het bronzen paard en ruiter) zou het op die plaats een echte blikvanger zijn. (32)

1901 mei 16: na enig commentaar stelt de Carillon tenslotte de plaatsing voor op de Square die het 2^e bassin moet vervangen na demping, rechtover het NMBS-station. (33)

1901 mei 23: ook onder de lokale bevolking zijn de meningen over de standplaats van het monument grondig verdeeld. "De aarzeling waarmee de beslissing genomen werd, bewijst genoeg dat er in Oostende geen ideale plaats is om het monument op te stellen, men moet het dan maar plaatsen waar de opstelling het minste overlast zal geven." Aldus de krant. (34)

Even nog dreigt er een nieuwe discussie te ontstaan, moet het paard met zijn kop of zijn staart naar het kursaal gericht zijn?

De statige rechte houding van de ruiter doet besluiten dat hij op weg is naar het kursaal toe en er niet vandaan komt.

1901 juni 20: de kogel is door de kerk, de tijd begint te dringen. De afbakening op de "Place de la Commune" is begonnen. (35)

1901 juni 22: de inhuldiging van het standbeeld voorzien op de nationale feestdag van zondag 21 juli wordt uitgesteld naar de maand september. De krant vindt het spijtig en stelt 15 augustus voor met als bijzondere reden dat op die dag de harmonie van Lens samen met 90 pompiers van die stad op bezoek komt die een congres van brandweermannen komen bijwonen. (36)

1901 juli 14: een nieuwe datum voor de inhuldiging wordt vastgelegd op 5 augustus 1901. (37)

1901 juli 22: het standbeeld en toebehoren zijn aangekomen op de "Place de la Commune" op maandag 22 juli. (38)

1901 juli 23: het programma der feestelijkheden bij de inhuldiging wordt vrijgegeven. Vanaf zondag 4 augustus om 20 uur: luiden der klokken, kanonschoten en spel op de beiaard. Om 21.30 uur een concert op de Place d'Armes door de harmonie Euterpe, verlichting van het stadhuis en kiosk. Maandag 5 augustus vanaf 8 uur luiden weer de klokken en speelt de beiaard en de batterij van de burgerwacht schiet met het kanon.

Om 11 uur volgt dan de inhuldiging van het standbeeld. Uitvoering van de Brabançonne door 500 leden van de muziekacademie o.l.v. M. Rinskopf die daarna een cantate zal dirigeren.

Na het ceremonieel gedeelte volgt een defilé van de lokale verenigingen, de burgerwacht en het leger. 's Avonds is er een galabal in het Kursaal en vuurwerk op het Westelijk strand. (39)

De verenigingen die deelnemen aan de inhuldiging komen samen op de Place d'Armes om 9.30 uur. Ze vormen een optocht die vertrekt om 10 uur langs de boulevard Van Iseghem richting Place de la Commune: het leger, de burgerwacht, de laatste 4 combattants van 1830 met hun vaandel, de harmonie Euterpe, de Leopoldisten (soldaten gediend onder Leopold I), 400 vertegenwoordigers van 21 lokale verenigingen, zoals de vereniging der redders en nog vele anderen. Negen buitenlandse verenigingen uit Roubaix, Tourcoing en Lille. 24 Gendarmen te paard zorgen voor de ordehandhaving ter plaatse. (40)

De plechtigheid wordt dus goed voorbereid, de burgerwacht zorgt vanaf 9.45 uur voor de orde langs de weg vanaf de de St.- Petersburgstraat (= n.v.d.r. de huidige L. Spilliaertstraat), en het muziek staat al opgesteld op de hoek van l'Avenue Charles Janssens. (41) / (42) / (43)

1901 augustus 05: onder een stralende hemel en met een enorme mensenmassa werd het standbeeld eindelijk ingehuldigd.

Koning Leopold II en Prinses Clémentine en Prins Albert waren aanwezig naast een ontelbaar aantal prominenten en buitenlandse afgevaardigden. De gebeurtenis werd gevolgd door 28 buitenlandse journalisten wat uitzonderlijk was in die tijd. (44)

De bronzen bas-reliëfs aan de noordwest- en zuidoostzijde met vaderlandse allegorieën voorzien van opschriften "OSTENDE À LEOPOLD I" en "IN 'T JAAR DERTIG" werden later aangebracht. (50)

Bronnen:

(1 - 44) De lokale kranten tussen 1865 en 1901: "L'Echo D'Ostende" en/of "Le Carillon"

(45) Web: www.Oostende.nostalgie.be

(46) Web: <http://www.hetstillepand.be>

(47) De Plate september 1999

(48) Oostendse Historische Publicaties "Het Conservatorium van Oostende"

(49) Web: Flickr

(50) Web: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Leopold I-plein z.nr. Bronzen ruitstandbeeld van koning Leopold I op hoge marmeren sokkel gestut door vier Ionische zuiltjes waartussen aan noordwest- en zuidoostzijde bronzen bas-reliëfs met vaderlandse allegorieën resp. voorzien van opschriften "OSTENDE À LEOPOLD I" en "IN 'T JAAR DERTIG"; omgevend perk in ruitvorm. Beschermd als monument bij K.B. van 22/09/1981. (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/77709>)

Aanvulling redactie

Militaire plechtigheid aan het monument van Leopold I door een afdeling van de Zeemacht.

Links achteraan hotel Piccadilly-Picardy, Leopold I-plein 4.

Het hotel had 52 kamers en was voorzien van lopend water en centrale verwarming, had 3 badkamers en was het ganse jaar open.

Foto 805 x 805.

(<http://www.deplate.be/trefwoorden/leopold-i-plein#.VlrUIPkveM8>)

Website K.O.H.G.K. De Plate